

Sindre Bø
Århaugveien 41
4049 Hafrsfjord

Verneområdestyret for
Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane

Stavanger 26.09.18

Innspill til «Føringar for motorferdsel og ekstremportaktivitetar på Kjerag i Frafjordheiane Landskapsvernområde»

Jeg viser til brev fra Verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane Landskapsvernområde datert 28.8.18.

Som fotturist, fjellklatrer, alpin redningsmann, sikringstekniker og naturguide har jeg ferdes på Kjerag jevnlig siden begynnelsen av 1990-tallet. Jeg har klatret opp eller rappellert ned dette fjellmassivet 13-14 ganger og står bak fire førstebestigninger (nye klatreruter), samt deltatt på ulike redningsaksjoner på toppen av Kjerag og nede i veggen. I tillegg har jeg bistått diverse filmproduksjoner hvor jobben har bestått i guiding og sikring av folk og utstyr. Det er også relevant at jeg på oppdrag fra produksjonsselskapet Truenorth førte i pennen erfaringsrapporten etter MI6-innspillingen på Preikestolen høsten 2017.

Mine roller hva gjelder Kjerag og Lysefjorden er altså flere, men i denne forbindelsen uttaler jeg meg som privatperson og i utgangspunktet ikke på vegne av et miljø, klubb eller gruppe. Likefullt har jeg luftet synspunktene hos sentrale representanter i det norske fjellsportmiljøet, og mange i dette miljøet deler oppfatningene som kommer til uttrykk nedenfor.

Utgangspunktet er at Kjerag-området pr i dag har et vern som skal sikre enkelt friluftsliv med få inngrep. Paradokset er at Preikestolen lenger ut i fjorden ikke har et slikt vern, men der har det tradisjonelt blitt praktisert en strengere forvaltning enn på Kjerag. De siste årene har forvalterne av Preikestolen opparbeidet en klar holdning til tekniske inngrep og blitt mer restriktive i forhold til ekspansjonsbolter og helikopter (MI6 var et unntak som neppe blir gjentatt), mens på Kjerag tillates det utstrakt bolting og hundrevis av helikopter-flyvninger årlig.

Basehopper, fjellklatrer, sikringstekniker og lege William Ottestad har i sitt innspill til de nye føringene for Kjerag gått i detalj på omfanget av disse forstyrrende inngrepene og veid dem mot intensjonen i forvaltningsplaner og lovverk samt verdien av landskapet – og jeg personlig vil benytte anledningen til å støtte Ottestads innspill fullt ut.

I tillegg vil jeg gjøre følgende tilføyelser for egen regning:

- **Klassisk naturvern:** Kjerag fortjener et strengere vern fordi naturen har en egenverdi og derfor i størst mulig må grad forbli urørt. At Kjerag er en natur-destinasjon i verdensklasse er opplagt. Det er det storslåtte, uberørte, golde og dramatiske som gjør Kjerag til Kjerag. Denne ville naturen er verd å verne i seg selv. Det som tradisjonelt har vært tillatt av inngrep, så som ekspansjonsbolter, kjettinger, jernstolper og helikopter-boogier, må revurderes. Det bør ryddes opp i gamle synder i tide nå når verden har gjort oss selv oppmerksomme på den uvurderlige verdien Kjerag har. Og vi må sette hensynet til Kjerag-naturen foran hensynet til turismen. Hvorfor er det et poeng å tilrettelegge for flest mulig turister, hvis dette ikke harmonerer med verneplaner som allerede er vedtatt?

- **Borre-bolter:** Det bør innføres en mer restriktiv holdning til bolter enten det er fjellklatrere, basehoppere, slack-linere eller andre som ønsker å plassere dem ved å borre i fjellet. Erfaring har vist at det fins gode alternative sikringsmidler og -metoder som ikke setter spor, og den teknologiske utviklingen tilsier at slike metoder og utstyr vil bli forbedret i framtiden. Derfor mener jeg SVR må stå for en mer restriktiv holdning til bolter langs kanten av Kjerag av både etiske og estetiske hensyn, men også nedover i fjellveggene fordi det prinsipielt ikke bør være noen forskjell hvor boltene står.
  - Det er et faktum at klatremiljøet siden klatringen på Kjerag tok av i 1995 har plasserte over 100 bolter i forbindelse med etableringen av klatreruter, og denne noe bevisstløse praksisen trenger ikke å fortsette. De aller fleste av disse boltene er lite synlige for folk flest, men personlig mener jeg hver eneste framtidige bolt bør søkes om og vurderes. Alpint redningsarbeid er noe annet, her må være unntak. Men også dette miljøet begynner å bli mer bevisst på boltingen.
  - For slacklinere bør det være mulig å finne ett punkt, maks to, hvor det kan praktiseres denne aktiviteten. Her kan permanente bolter plasseres for å bli, men utover dette ser jeg ingen grunn til å innvilge stadig nye søknader der bolter skal plasseres på nye lokasjoner, men så fjernes etterpå. Over tid vil dette sette spor og man vil få følelsen av at de sårbare og helt spesielle bergflatene langs toppen av Kjerag blir gjennomhullet. Dessuten kan bolter til slack-lining fort komme i konflikt med allerede etablerte klatreruter som ikke har bolter.

- **Heli-boogie:** Jo mer man tenker på denne etablerte praksisen, jo underligere framstår den. Hvorfor skal base-miljøet tilgodeses med 4 dager helikopterflygning og hundrevis av flygninger en fast helg i året, og dermed bruke av den faste dispensasjons-kvoten? Som fjellklatrer hadde det vært deilig å bli hentet ut med helikopter fra toppen av Kjerag når jeg er sliten etter et døgn med klatring og har 30 kilos sekk på ryggen, men det er selvsagt uaktuelt. Jeg går ut, i likhet med alle andre klatrere som er vant til å klare seg selv. Noen ganger tenker man at det hadde vært fint om helikopteret kunne satt oss i land på Kjerag halvveis oppe slik at vi slapp å klatre den vegeterte starten, men dette er heller aldri aktuelt – selvsagt. Tanken er faktisk helt absurd og nesten utenkelig; å fly helikopter inn for å drive friluftsliv i urørt natur, men det er altså dette basehopperne praktiserer. Prinsipielt er det ingen forskjell mellom heli-skiing, heli-klatring og heli-basehopping, men de to førstnevnte er det svært strenge restriksjoner på i Norge, i praksis er dette forbudt. På Kjerag blir helikopter-basert friluftsliv tillatt flere dager i året i et område som til og med er vernet. Hvor er logikken? Noen flere spørsmål og refleksjoner:
  - Hvorfor skal basehopperne bli flydd opp, når alle andre må gå?
  - Er de handikappa? Nei.
  - Har de tyngre bagasje enn andre? Tvert imot.
  - Er baseboogien nødvendig for å ivareta Kjerags renomme som en trygg og velegnet base-destinasjon? Neppe.
  - Øker baseboogien risikoen for ulykker og redningsaksjoner? Selvsagt.
  - Hvorfor skal basehopperne slippe å gå, når andre prosjekter som innebærer at folk fra fjerne himmelstrøk som ikke er fjellvante er nødt til å gå? Jeg har selv vært med på å guide både indere og japanere til Kjerag ifbm med filmminspillinger, og de beit tennene sammen og gikk. De bar hundrevis av kilo med utstyr sjøl, eller leide inn lokal muskelkraft. De viste respekt for naturen og for intensjonen med vernet.
  - Hva er det som gjør at basehopperne skal tilgodeses til evig tid? Jeg begriper det ikke. Basehopperne er stort sett friluftsvante mennesker som er gode til

beins, men det viser seg at den lette tilgjengeligheten gjennom heli-boogien gjør at de tar seg til rette på toppen med installasjoner og objekter som er langt fra forenlig med enkelt friluftsliv. Som SVR sjøl skriver: «I sommar vart 2018 arrangementet meldt til Politiet av AU for ulovleg bruk av borebolter og oppsetting av ein mellombels installasjon.»

- Siden baseboogien begynte er parkeringen på Øygarden utbedret, logistikken er utbedret, stien er utbedret, sikringsbu er på plass og generell infrastruktur for redningsarbeid er mye bedre. Så hvorfor skal basehopperne behandles annerledes enn andre? Forutsetningene for å gå t/r Kjerag har aldri vært bedre.
- Jeg ber SVR tenke gjennom disse paradoksene og revurdere etablert praksis. Det at en vane er gammel, trenger ikke bety at den er god. Jeg har ingenting imot basehoppingen som sådan, eller slack-lining, så sant de respekterer naturen, bruker egen muskelkraft og lærer seg å sikre uten å bruke borebolter, eventuelt leier inn den kompetansen som trengs. Sommerens filmvisning på Preikestolen viste at det er fullt mulig.
- **Kommersiell drift:** Sommeren 2017 fikk det polske strikkhoppings-kompaniet Dream Walker tillatelse til å forstyrre utsikten på Kjerag med 3 x 800 meter statisk tau, montert med borebolter i begge ender, samt montere en flere tonn stor metallkonstruksjon som fungerte som «planke» for de som skulle hoppe. Denne konstruksjonen var godt synlig fra fjorden og ga et grelt visuelt inntrykk i fire sammenhengende uker. På toppen av dette fikk dette firmaet lov til å opprette en teltleir for over 20 personer som ble boende i flere uker på toppen av Kjerag midt i høysesongen. Som en del av dette sirkuset solgte Dream Walker hopp til 800 euro stykket, og kunne på denne måten grovt utnytte allemannsretten kommersielt i et verna område og samtidig forstyrre andre turister naturopplevelse vesentlig. Dette sirkuset hadde lite med enkelt og sporløst friluftsliv å gjøre. Hensynet til naturen ble satt til side og det samme gjorde hensynet til turistene. For oss som var vitne til dette langs kanten av Kjerag var det simpelthen vanskelig å tro det vi så. Heller ikke var det lett å fatte argumentasjonen i tillatelsen fra SVR. Et slikt prosjekt alene er en god grunn til å stramme kraftig inn på tillatelsene til ulike inngrep på Kjerag, inklusive de jeg selv har deltatt på.

Generelt mener jeg vi må stramme inn på alle tillatelser, både til bolter, droner, helikopter og diverse kommersielle installasjoner som forstyrrer det vanlige friluftslivet der oppe. Dette inkluderer også kommersielle prosjekt hvor jeg personlig eller mine samarbeidspartnere kan ha økonomiske interesser. Det går fint å bruke Kjerag til et variert friluftsliv hvor det også er plass til risikosport og kommersielle prosjekter, men betingelsen må være at prosjektene gjennomføres bærekraftig med lave utslipp og få inngrep.

Vennlig hilsen Sindre Bø